

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF JOSEPH R. MICALLEF
ONOR. IMĦALLEF TONIO MALLIA**

Seduta ta' nhar l-Erbgħa, 25 ta' Jannar, 2023.

Numru 26

Rikors numru 425/07/1 JZM

Paul Magri u martu Giovanna

v.

**Is-Sindku u s-Segretarju Eżekuttiv, Kunsill Lokali Qormi;
u b'digriet tat-30 ta' Settembru 2014 ġie kjamat fil-kawża l-
Kummissarju tal-Artijiet, u b'digriet tat-3 ta' Lulju 2017 l-isem
"Kummissarju tal-Artijiet" ġie sostitwit bl-isem ġdid "L-Awtorità
tal-Artijiet"; u b'digriet tad-19 ta' Frar 2015 ġie kjamat fil-kawża l-
Kunsill Malti għall-Isport, u b'digriet tat-28 ta' Settembru 2017 l-
isem "Il-Kunsill Malti għall-Isport" kien sostitwit bl-isem
"SportMalta"**

PRELIMINARI:

1. L-atturi jsostnu li huma proprjetarji ta' biċċa art f'Ħal Qormi li tinsab

fi Triq Valletta kif tiżbokka Triq il-Merill, u jallegaw li l-Kunsill Lokali ta' Ғal Qormi qabad u Ғadha taht idejh. Għalhekk fis-16 ta' April 2007 intavolaw din il-kawża fejn talbu lill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili tordna l-iżgumbrament tal-konvenuti in rappreżentanza tal-Kunsill Lokali ta' Ғal Qormi, b'riserva għad-danni subiti sal-effettiv rilaxx. Fil-mori tal-kawża ġew kjamati fil-kawża l-Awtorità tal-Artijiet (ġia l-Kummissarju tal-Artijiet) u SportMalta (ġia Kunsill Malti għall-Isports).

2. Permezz ta' sentenza mogħtija fil-31 ta' Ottubru 2017 il-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili ordnat l-iżgumbrament tal-konvenuti Sindku u Segretarju Eżekuttiv, bħala rappreżentanti tal-Kunsill Lokali ta' Ғal Qormi mill-art li tinsab delineata bil-kuluri blu u oranġjo fuq il-pjanta **Dok C – Dettall ZZ** – li ppreżenta l-Perit Tekniku Valerio Schembri (fol 250), u ordnatilhom biex fi żmien 3 xhur ineħħu kull Ғaġa (mobbli jew immobbli) mill-imsemmija art.

3. Is-Sindku u s-Segretarju Eżekuttiv tal-Kunsill Lokali ta' Ғal Qormi Ғassewhom aggravati b'tali deċiżjoni u għalhekk fil-15 ta' Novembru 2017 interponew appell quddiem din l-Onorabbli Qorti fejn talbuha:

“...tҒassar u tirrevoka s-sentenza mogħtija mill-Prim Awla tal-Qorti Ċivili...., tilqa' l-appell tas-Sindku u s-Segretarju Eżekuttiv tal-Kunsill Lokali Qormi, bl-ispejjeż kontra l-istess appellant”.

4. Għal intendiment aħjar ta' dan l-appell din il-Qorti qegħda tirriproduċi partijiet mis-sentenza appellata:

“Il-Qorti :

I. Preliminari

Rat ir-rikors guramentat ipprezentat fit-12 ta` April 2007 li jaqra :-

1. Illi huwa proprjetarju tal-art li tinsab f`Hal Qormi, indikata fuq il-pjanta annessa, Dokument A, li tinsab fi Triq Valletta, u kif tizbokka Triq il-Merill, liema art hija essenzjali u ghadha ghan-negozju tal-atturi.

2. Illi ftit taz-zmien ilu l-Kunsill Lokali qabad u ha l-art in kwistjoni u ghamel, u ghadu jaghmel uzu minnha, jew ghaddieha lil haddiehor biex jaghmel uzu minnha. Dak iz-zmien kienet saret oppozizzjoni ghal dak l-agir, imma xorta l-Kunsill Lokali konvenut baqa` ghaddej bil-progett tieghu. Ghall-ewwel l-esponenti kien jahseb li kellu ghall-inqas il-kopertura tal-ligi, u li l-art in kwistjoni kien qed jehodha legalment il-gvern. Meta kiteb lill-Kummissarju tal-Artijiet, gie infurmat li l-art bl-ebda mod ma kienet tal-gvern jew qed tigi esproprijata regolarment.

3. Illi ghall-ewwel l-esponenti haseb li l-art kienet se tigi esproprijata, imma meta beda ghaddej iz-zmien u ma sar xejn huwa fittex mad-Dipartiment tal-Artijiet li kienu gharrfuh li l-art mhix tal-gvern u li ma kien hemm l-ebda intenzjoni li tigi esproprijata. Dawn il-fatti jilledu d-dritt ta` proprjeta` tal-atturi protetti mill-Kostituzzjoni u l-Konvenzjoni Ewropea.

4. Illi fit-18 ta` Jannar, 2007, l-esponenti baghat ittra ufficjali lill-Kunsill Lokali Qormi kif ukoll ghal kull buon fini lill-Kummissarju tal-Artijiet. Waqt li l-Kummissarju tal-Artijiet talab aktar informazzjoni, il-Kunsill Lokali ma wegibx, u ghalhekk qed issir din il-kawza ghall-izgumbrament tal-Kunsill Lokali minn fuq l-art in kwistjoni.

Kawzali

Peress li l-Kunsill Lokali ta` Qormi ftit taz-zmien ilu qabad u ha taht idejh l-art tal-atturi li tinsab f`Qormi, li tinsab fi Triq Valletta, u kif tizbokka Triq il-Merill, kif indikata mdawra bl-ahmar fl-annessa pjanta dokument A.

Peress li ma kien hemm l-ebda esproprijazzjoni skont il-ligi dwar l-istess art, u ghalhekk il-Kunsill Lokali qed jokkupa l-art minghajr ebda titlu validu fil-ligi, u l-agir tal-konvenuti nomine jikkostitwixxi ksur tal-jeddijiet tal-atturi ghall-proprjeta` protetti mill-Kostituzzjoni u mill-Art. 1 tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem, it-tnejn ligijiet ta` Malta.

Peress li l-atturi sofrew danni b`okkupazzjoni illegali tal-Kunsill konvenut, liema danni l-atturi ghandhom jigu risarciti ghalihom.

Talbiet

Ghaldaqstant l-esponenti jitolbu bir-rispett li din l-Onorabbli Qorti, prevja kull dikjarazzjoni mehtiega u moghti kull provvediment opportun, inkluz jekk hemm bzonn li l-agir tal-konvenuti huwa leziva ghad-dritt tal-proprjeta` tal-atturi skont il-Kostituzzjoni u l-Artiklu 1 tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni Ewropea,

(1) Tordna l-izgumbrament tal-konvenuti in rappreżentanza tal-Kunsill Lokali Qormi mill-art f'Qormi, Valletta Road faccata ta` Triq il-Merill, kif delineata fl-anness pjanta dokument A, u bl-ordni li jitnehhew kull haga, mobbli jew immobbli li ghamlu abbuzivament l-istess konvenuti nomine, u dan fi zmien qasir u perentorju li jigi ffixsat.

B` rizerva ghad-danni subiti sal-effettiv rilaxx tal-istess proprjeta`.

Bl-ispejjez u bl-ingunzjoni tal-konvenuti nomine ghas-subizzjoni.

Rat il-lista tax-xhieda u l-elenku ta` dokumenti.

Rat ir-risposta guramentata li pprezentaw il-konvenuti Sindku u Segretarju Ezekuttiv - Kunsill Lokali Qormi, fil-21 ta` Meju 2007 li taqra hekk :-

1) Illi fl-ewwel lok, l-intempestivita` tal-azzjoni stante li mill-mod kif gew impostati l-premessi, jidher li r-rikorrenti jridu li l-Awtoritajiet jixtru u jakkwistaw l-art in kwistjoni pero` minn imkien ma jidher li interpellaw lill-Awtoritajiet jaghmlu dan u dan bi ksur tad-dispozizzjonijiet tal-ligi senjatament tal-Artiklu 181B tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta` Malta.

2) Illi fit-tieni lok, tigi eccepita l-inkompetenza ta` din l-Onorabbli Qorti ratione materiae, stante li qed issir talba ta` natura kostituzzjonali senjatament fejn qed jintalab li l-intimati kissru d-dritt tal-proprjeta` skont il-Kostituzzjoni u l-Artiklu 1 tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni Ewropea.

3) Illi fit-tielet lok, it-talba ghal dikjarazzjoni ta` ksur ta` drittijiet fundamentali qed issir kontra l-principju stabbilit li r-rimedju kostituzzjonali ghandu jsir wara li jigu ezawriti r-rimedji kollha opportuni skont il-ligi ordinarja.

4) Illi t-talbiet maghmula mir-rikorrent attur mhumiex cari u proceduralment irritwali.

5) Illi minghajr pregudizzju ghal dak gia eccepit, il-Kunsill Lokali Hal Qormi mhuwiex il-legittimu kontradittur u dan kif se jigi ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza u konsegwentement l-intimati konvenuti ghandhom jigu liberati mill-osservanza tal-gudizzju.

6) Illi subordinament u minghajr pregudizzju ghal dak hawn fuq eccepit, l-attur ghandu jipprova t-titlu tieghu.

7) Illi fil-mertu jigi eccepit, li l-Kunsill Lokali ta` Hal Qormi, qieghed jamministra l-art mertu tal-kawza ghan-nom tal-gvern centrali u dan kif se jigi ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza ghal liema ghandha ssir il-kjamata fil-kawza tal-istess.

8) Illi l-Kunsill Lokali ta` Hal Qormi dejjem wettaq ix-xoghlijiet ta` amministrazzjoni tal-art mertu tal-kawza bl-approvazzjoni tal-gvern centrali.

9) Illi l-ewwel xoghlijiet li saru fl-art mertu ta` din il-kawza saru mill-gvern centrali qabel ma kienet ghaddiet il-ligi tal-Kunsilli Lokali.

10) Illi l-Kunsill Lokali intimat inghata l-inkarigu tal-amministrazzjoni mid-Dipartiment tal-Agricoltura u diversi xoghlijiet saru mid-Dipartiment tal-

Ambjent u dan kif se jigi ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza.

11) Illi l-esponent jaf il-fatti esposti personalment.

Rat il-lista tax-xhieda.

Rat ir-risposta guramentata li pprezenta l-kjamat fil-kawza Kummissarju tal-Artijiet fid-19 ta` Novembru 2014 li taqra hekk :-

1. Illi preliminarjament il-Kummissarju tal-Artijiet, kif del resto anke ammess mill-attur u l-konvenut, la jipposedi, jamministra, jokkupa jew b`xi mod iehor ippermetta lil terz l-uzu, okkupazzjoni, titlu jew amministrazzjoni fuq l-art u ghalhekk ghandu jinheles mill-osservanza tal-gudizzju ;

2. Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost sabiex tirnexxi din il-kawza u fi kwalunkwe kaz l-attur ghad irid jipprova t-titlu li qieghed jivvanta fuq l-art in kwistjoni ;

3. Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost, l-art kollha indikata mill-attur ma tista` qatt tkun ikkunsidrata bhala proprjeta` tal-istess attur u dan billi l-istess attur kellu obbligu li jaghti parti mill-proprjeta` ghall-formazzjoni ta` triq pubblika u skedata mill-MEPA ;

4. Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost jirrizulta li appartu l-intimat li ezegwixxa xi xoghljiet fl-art in kwistjoni, Transport Malta u l-Kunsill Malti ghall-Isport ghandhom interess dirett u possibilment qed jokkupaw u/jew jamministraw l-art mertu tal-kawza odjerna ;

Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Bl-ispejjez.

Rat il-lista tax-xhieda.

Rat ir-risposta guramentata li pprezenta l-kjamat fil-kawza Kunsill Malti ghall-Isport ipprezentata fit-3 ta` Gunju 2015 li taqra hekk :-

Illi t-talbiet rikorrenti huma infondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu respinti bl-ispejjez kontra tagghom, u dan ghas-segwentu ragunijiet.

1. Li preliminarjament, tigi umilment eccepita n-nullita` tar-rikors guramentat tar-rikorrenti, stante li mhux car fuq liema binarju/i legali huwa bbazat, liema fatt ipoggi lill-esponent fi pregudizzju ghal dik li hija d-difiza tieghu.

2. Li minghajr pregudizzju ghas-suespost izda wkoll fuq bazi preliminari, stante n-natura kostituzzjonali tal-kontenut tar-rikors guramentat tar-rikorrenti, tigi umilment eccepita n-nuqqas ta` kompetenza rationae materiae ta` din l-Onorabli Qorti.

3. Li minghajr pregudizzju ghas-suespost izda wkoll fuq bazi preliminari, stante n-natura kostituzzjonali tal-kontenut tar-rikors guramentat tar-rikorrenti, tigi umilment eccepita l-intempestivita` tat-talba rikorrenti minhabba l-ezistenza ta` rimedji ohra fil-ligi li r-rikorrenti ma uzufruwewx ruhhom minnhom.

4. Li minghajr pregudizzju ghas-suespost izda wkoll fuq bazi preliminari, jigi umilment eccepit li l-Kunsill esponent mhux il-legittimu kontraddittur, stante li l-Kunsill esponent ma ghandu l-ebda jedd u/jew obbligu qua sid, possessor u/jew amministratur fuq is-sit mertu tal-proceduri odjerni. Permezz tal-Att Legali 33 tal-2013, intitolat l-Ordni tal-2013 dwar il-Kunsill Malti għall-Isport (Trasferiment ta` Proprjeta` Assenjata), kopja ta` liema hija annessa u mmarkata Dok. KMS1, il-proprjeta` deskritta fl-Artiklu 4 tal-istess Att Legali kif delineata bl-ahmar fuq il-pjanta annessa mal-istess Att Legali giet trasferita u vestita fil-Kunsill esponent. Sussegwentement, il-Kunsill esponent kien alloka l-istess proprjeta` lill-Qormi Football Club għal skopijiet sportivi. Jirrizulta izda li s-sit mertu tal-proceduri odjerni mhux dak li għalih jirreferi l-Att Legali 33 tal-2013 u li gie allokat mill-Kunsill esponenti lill-Qormi Football Club, izda huwa sit adjacenti għall-istess proprjeta`.

5. Li minghajr pregudizzju ghas-suespost, fi kwalunkwe kaz, ir-rikorrenti għandhom igibu prova tat-titlu tagħhom fuq is-sit mertu tal-proceduri odjerni.

6. Salv eccezzjonijiet ohra.

Rat il-lista tax-xhieda.

Rat in-nota b`dokument li pprezentaw l-atturi fl-udjenza tat-3 ta` Ottubru 2007, u d-dikjarazzjoni tagħhom, illi l-procediment tal-lum kien kawza "ordinarja" ta` kompetenza tal-Prim`Awla tal-Qorti Civili.

Rat id-digriet li tat din il-Qorti diversament presjeduta fl-udjenza tad-9 ta` Novembru 2007 fejn kien mahtur il-Perit Valerio Schembri bhala perit tekniku sabiex jidentifika l-art de qua in relazzjoni mal-pjanta li kienet esebita mal-kuntratt li pprezentaw l-atturi fit-3 ta` Ottubru 2007.

Rat ir-relazzjoni tal-perit tekniku.

Rat is-sentenza li tat il-Qorti tal-Appell fl-24 ta` Gunju 2011 fil-kawza Nru 959/2008/1 fl-ismijiet inversi.

Semghet ix-xiehda ta` Charles Camilleri fl-udjenza tat-22 ta` Marzu 2012 u rat id-dokument li pprezenta.

Rat il-verbal tal-access kondott minn din il-Qorti kif presjeduta fid-19 ta` Gunju 2012.

Semghet ix-xiehda ta` l-Av. Angele Vella u ta` Cleavon Vella fl-udjenza tal-31 ta` Jannar 2013, u rat id-dokument li pprezenta l-ahhar xhud.

Rat ix-xiehda bl-affidavit ta` Kenneth Brincat u d-dokumenti li kienu annessi.

Semghet ix-xiehda ta` Pio Farrugia fl-udjenza tal-20 ta` Gunju 2013 u rat id-dokumenti li pprezenta x-xhud.

Rat id-digriet li tat fl-udjenza tal-20 ta` Gunju 2013 fejn halliet il-kawza ghas-sentenza bil-fakolta` li l-partijiet jipprezentaw noti ta` osservazzjonijiet.

Rat in-noti ta` osservazzjonijiet li pprezentaw il-partijiet.

Rat is-sentenza li tat fit-30 ta` Settembru 2014 fejn kienu decizi l-ewwel hames eccezzjonijiet preliminari tal-konvenuti filwaqt li kien ikkjamat fil-kawza l-Kummissarju ta` l-Artijiet.

Semghet ix-xiehda ta` Peter Mamo (Kummissarju ta` l-Artijiet) fl-udjenza tad-19 ta` Frar 2015.

Rat id-digriet li tat fis-16 ta` Gunju 2015 fejn rega` nghata nkariku gdid lill-Perit Valerio Schembri.

Rat id-digriet li tat fit-22 ta` Dicembru 2015 fejn kien mahtur surveyor sabiex jassisti lill-perit tekniku.

Rat ir-relazzjoni tal-Perit Valerio Schembri. Semghet ix-xiehda tal-perit tekniku fl-udjenza tad-19 ta` Gunju 2017.

Semghet is-sottomissjonijiet tal-ahhar fl-udjenza tat-3 ta` Lulju 2017.

Rat illi l-kawza thalliet ghas-sentenza ghal-lum. Rat l-atti l-ohra tal-kawza.

II. Provi

1. Xiehda

Charles Camilleri mid-Dipartiment tal-Artijiet xehed illi fis-6 ta` Gunju 2001 id-Dipartiment kien ircieva informazzjoni li kienet se ssir applikazzjoni biex isir ground zghir tal-futbol go Hal-Qormi. Bhala prassi, id-Dipartiment ma jikkummentax qabel johrog il-permess. Fis-7 ta` Settembru 2001 hareg il-permess. Fl-4 ta` Ottubru 2001 intalbet kopja tal-permess. Fit-18 ta` Frar 2002, id-Dipartiment kiteb lill-kunsill lokali ta` Hal-Qormi biex jekk iridu l-art kellhom jaghmlu talba permezz tad-Dipartiment tal-Gvern Lokali. Id-Dipartiment informa lill-kunsill lokali li l-art li dwarha saret l-applikazzjoni kienet in parti tal-Gvern u in parti tal-privat.

Ipprezenta pjanta fejn immarka liema kienet il-parti tal-art li kienet proprjeta` tal-Gvern, liema kienet il-parti proprjeta` tal-privat, u liema kienet il-parti fejn kien ser isir l-izvilupp mill-kunsill lokali.

Kompla jixhed illi kienet inqalghet kwistjoni ghaliex xi hadd kien iffirma triq minn gol-proprjeta` privata meta ma kienx hemm esproprijazzjoni. Il-privat dehrlu li kellu jaghlaq it-triq ghax kienet proprjeta` tieghu, izda xi hadd kien ipprotesta dwar dan u d-Dipartiment tal-Artijiet wiegeb li min-naha tieghu ma seta` jaghmel xejn ghax dik il-parti ta` l-art ma kinetx proprjeta` tal-Gvern.

Id-Dipartiment ta struzzjonijiet lis-sid tal-art li kellu jittella` hajt bejn l-art tieghu u dik tal-Gvern wara li kien identifikat bil-preciz liema kienet l-art tal-Gvern. Qal illi ma jafx min kien is-sid privat billi ma kienx ra kuntratti.

Fil-kontroezami, stqarr li huwa ma kellu l-ebda notamenti dwar x`kien hemm fl-art in kwistjoni qabel saret l-applikazzjoni mal-MEPA. Ikkonferma li meta jkun xi dipartiment tal-Gvern li ser jaghmel xogholijiet, gieli jitlob permess u gieli le ghax tkun kwistjoni interna ghall-Gvern. Ma kellux notamenti dwar meta giet iffurmata t-triq u minn min.

Cleavon Vella mid-Dipartiment tal-Gvern Lokali xehed b`riferenza ghad-

devoluzzjoni ta` propjeta`.

Stqarr illi abbazi tas-site plan li nghata d-Dipartiment, ma jirrizultax li qatt kien hemm devoluzzjoni tal-art li tidher fis-site plan. Skond verifiki li ghamel mat-Taqsima Propjeta` tal-Gvern, irrizulta li l-art murija bl-isfar fil-pjanta ma kinetx allokata lill-kunsill lokali ta` Hal-Qormi. Kompla jixhed illi meta kunsill lokali japplika ghal devoluzzjoni, l-applikazzjoni tasal ghand id-Dipartiment li mbaghad ighaddiha lit-Taqsima Propjeta` tal-Gvern. Min-naha tieghu, dan tal-ahhar jinvestiga jekk il-propjeta` tkunx tal-Gvern inkella le, u jekk tistax tigi devoluta lill-kunsill lokali nkella le. Min-naha tad-Dipartiment tal-Gvern Lokali, it-talba tal-kunsill koncernat tigi evalwata skont il-qaghda finanzjarja tieghu. Jekk jirrizulta li l-qaghda finanzjarja tkun tajba, allura d-Dipartiment jaghti l-approvazzjoni tieghu biex it-Taqsima Propjeta` tal-Gvern tipprocedi. Id-decizjoni finali tittiehed mit-Taqsima Propjeta` tal-Gvern.

Fil-**kontroezami**, stqarr illi ma setax ighid jekk il-manutensjoni tas-sit in kwistjoni kinetx fdat lill-kunsill lokali ta` Hal-Qormi.

Kenneth Brincat - Segretarju Ezekuttiv tal-kunsill lokali ta` Hal-Qormi – xehed illi huwa inghata l-hatra fl-1 ta` April 2012 meta kienet diga` bdiet din il-kawza u wara li l-kunsill lokali ta` Hal-Qormi kien ha passi legali kontra l-attur meta – skont ix-xhud – dan ha l-ligi b`idejh u mbarra t-triq in kwistjoni b`hajjt.

Xehed illi mir-records tal-kunsill, irrizulta li sa minn meta twaqqaf il-kunsill, it-triq mertu tal-kawza kienet tintuza bhala triq pubblika b`mod regolari. Minnha kienu jghaddu l-vetturi kif ukoll persuni bil-pass. Biswit it-triq kien hemm football ground amministrat minn Qormi FC. Mir-records tal-kunsill, irrizulta wkoll li qabel sar dan il-ground, kien hemm gnien li nbena mid-Dipartiment ta` l-Agricoltura. Ir-responsabbilita` ghall-manutenzjoni tal-gnien kienet ghaddiet ghand il-kunsill lokali; l-istess ir-responsabbilita` ghall-manutensjoni tat-triq.

Irrefera ghall-aerial photo esebit fejn hemm indikati nodes bin-numri 236B u 404B. Dawn in-nodes huma stabbiliti mid-Dipartiment tal-Gvern Lokali sabiex id-Dipartiment ikun jista` jivverifika jekk il-kunsill lokali ikunx qieghed jaqdi d-doveri tieghu ghar-rigward tal-manutensjoni tat-toroq.

Kompla jixhed illi ladarba l-kunsill lokali konvenut inghata l-inkariku tal-manutenzjoni, il-kunsill ha mizuri sabiex iwettaq sewwa l-obbligi assenjati.

Ippreciza li l-kunsill ma ha xejn ta` hadd minn jeddu izda qieghed jamministra dak li ghaddielu il-Gvern Centrali. Il-kunsill m`ghandux jedd li jesproprija, billi dik hija materja ta` kompetenza tal-Gvern Centrali.

Pio Farrugia mid-Dipartiment tal-Gvern Lokali xehed illi l-kunsill lokali konvenut twaqqaf ghall-ewwel darba tard fl-1993. L-assenjazzjoni ta` responsabilitajiet lill-kunsill kienet gradwali. Beda l-ewwel bir-refuse collection. Fl-1994 il-Gvern Centrali ghamel il-pjan tal-funzjonijiet tal-kunsilli. Fl-1 ta` April 1995, saru l-ewwel kuntratti dwar it-toroq. It-toroq arterjali u distributorji baqghu responsabilita` tal-Gvern Centrali waqt li t-toroq urbani u lokali ghaddew taht ir-responsabilita` tal-kunsilli. Fl-1 ta` April 1995, ghaddew ghand il-kunsilli r-responsabilitajiet ghall-gonna, bajjiet, toroq, u knis tat-toroq. Sal-ahhar tal-2009 kien hemm sezzjoni teknika fit-Taqsima tas-Servizzi li kienet taghmel spezzjonijiet tat-toroq u gonna. Wara kien isir

rapport li jigi prezentat fil-Parlament.

Huwa kellu kopja ta` rapport li kien sar dwar il-gonna ta` Hal-Qormi, inkluz il-gnien ta` hdejn ic-Cimiterju. FI-20 ta` Dicembru 2000 il-gnien kien qieghed jinbena. Ghar-rigward tat-toroq, kien hemm *geographical information system* fejn kienu senjalati dawk it-toroq li kienu ghaddew ghand il-kunsilli lokali. Dawn kienu jinghataw fondi mill-Gvern Centrali sabiex issir il-manutensjoni tat-toroq. Meta sar il-*migration plan*, id-Dipartiment ma dahalx fi kwistjonijiet ta` titolu jew ta` esproprijazzjoni.

Fil-**kontroezami**, stqarr illi l-kunsill lokali kellu jiehu hsieb li tinzamm fi stat tajjeb ta` manutensjoni kull triq li ma kinetx proprjeta` tal-privat.

Peter Mamo – Kummissarju ta` l-Artijiet – xehed illi huwa beda jockupa dik il-kariga fil-5 ta` Jannar 2015.

Xehed illi l-art mertu tal-kawza mhijjex tal-Gvern. Ghalkemm ma kinetx saret talba ghall-espropriu izda huwa sar jaf illi kien hemm process ghaddej sabiex il-flus jigu depozitati ghand id-Dipartiment tal-Artijiet sabiex ikun jista` jsir l-espropriu. Ikkonferma li seta` *ex officio* jespropria l-art ghalkemm kien aktar rakkomandabbli li ssir talba mill-entita` li riedet taghmel progett pubbliku.

Sostna li fil-kaz tal-lum, it-talba kellha ssir mill-Kunsill Malti ghall-Isport. It-talba kellha tkun akkumpanjata b`depozitu ta` flus sabiex jithallas is-sid tal-art wara li jkun ghamel il-prova tat-titolu. Il-fondi jinhargu mill-entita` li taghmel it-talba ghall-espropriu. Din il-prassi kienet ilha tezisti mill-1996 wara li kienet harget *ministerial directive* f` dak is-sens.

Riferibbilment ghall-kaz tal-lum, stqarr illi ladarba l-art in kwistjoni kienet ghadha mhux esproprijata, kien ghadu ma sarx l-ezercizzju sabiex jigi stabbilit jekk l-atturi kinux is-sidien ta` l-art. Dak l-ezercizzju jsir meta ssir il-pubblikazzjoni fil-Gazzetta tal-Gvern tal-avviz tal-esproprijazzjoni. Meta johrog l-avviz, l-atturi jkunu jistghu jaghmlu t-talba, jaghtu prova tat-titolu, u wara li ssir verifika mid-Dipartiment, jithallsu kumpens.

Kompla jghid illi fil-kaz tal-lum, sabiex jibda l-process ta` esproprijazzjoni, kellha ssir talba mill-Kunsill Malti ghall-Isport. Skont il-ligi, fi zmien hmistax-il gurnata mill-pubblikazzjoni tal-avviz fil-Gazzetta tal-Gvern, iridu jigu depozitati l-flus go kont bankarju.

Fil-**kontroezami**, ikkonferma li l-art mertu tal-kawza ma kinitx proprjeta` tal-Gvern fl-2007. Spjega li Hal Qormi mhuwiex land registration area u ghalhekk id-Dipartiment ma ghandux indikazzjoni ta` min hi l-art. FI-2013 hareg avviz legali fejn l-art li fuqha hemm il-*football ground* flimkien ma` l-art adjacenti kienet devoluta lill-Kunsill Malti ghall-Isport. Spjega li l-parti ta` l-art li hija proprjeta` tal-Gvern ghaddiet kollha ghand il-Kunsill Malti ghall-Isport. Biex il-ground isir proprjeta` pubbliku, irid isir l-espropriu ta` l-art. Bl-espropriu, in-nofs tat-triq fuq dik in-naha trid tigi wkoll esproprijata mentri n-nofs l-iehor peress li hemm hajt li ttella` mill-atturi ghandu jithallas minnhom. Ma kellux informazzjoni dwar min ghamel zvilupp tal-art tal-privat.

2. **L-access**

Din il-Qorti ghamlet access fis-sit in kwistjoni fid-19 ta` Gunju 2012.

L-atturi wrew l-art li l-atturi jippretendu li hija tagghom.

Il-Qorti rat it-toroq li jmissu magħha kif ukoll rat dik il-parti ta` l-art li l-atturi jallegaw li hija tagghom u li tinsab għand il-kunsill lokali ta` Hal-Qormi.

Fejn l-art tizbokka għal Triq il-Belt Valletta kien hemm gaffa li tqeghdet mill-atturi. Bil-gaffa fil-post fejn tinsab, l-access għal Triq il-Belt Valletta huwa mblokkat.

3. L-ewwel relazzjoni tal-perit tekniku

Fil-kors tal-kawza, il-perit tekniku Perit Valerio Schembri pprezenta zewg rapporti.

...omissis...

4. It-tieni relazzjoni tal-perit tekniku

Fit-tieni rapport, il-perit tekniku jagħmel dawn il-kostatazzjonijiet :-

...omissis...

06. In linea mad-digriet ta` l-Onorabbli Qorti tal-11 ta` April 2016 l-esponent wara li identifika l-art in kontestazzjoni hekk kif jirrizulta mill-paragrafi fis-suespost u ezamina l-process. Mill-atti rilevanti jirrizultalu b` mod tekniku illi l-art mertu tal-kawza u cioe` l-partijiet murija blu u orangjo fuq Dettall ZZ tal-pjanta Dok C tappartjeni lill-atturi, dan dejjem salv kull konsiderazzjoni legali li ma taqax fil-kompitu ta` l-esponent u li tista` timpingi b` xi mod jew iehor, fuq din l-istess konkluzzjoni.

5. L-eskussjoni

Il-perit tekniku wiegeb għal domandi in eskussjoni.

Ikkonferma li l-art murija bil-kuluri blu u orangjo hija proprjeta` ta` l-atturi. Spjega li huwa ma hax in konsiderazzjoni l-kontribuzzjoni li kellu jagħmel l-attur għall-formazzjoni tat-triq. Sostna li l-parti orangjo kollha hija l-parti tat-triq u tigi mal-wied. Ikkonferma li l-parti ndikata bil-kulur blu qeghda fil-football ground.

III. L-ewwel (1), it-tieni (2) u t-tielet (3) eccezzjonijiet tal-Kunsill Malti għall-Isport illum SportMalta

...omissis...

Il-Qorti qeghda tichad l-ewwel (1), it-tieni (2) u t-tielet (3) eccezzjonijiet tal-Kunsill Malti għall-Isport illum SportMalta.

IV. L-azzjoni

Huwa risaput li n-natura u l-indoli ta` azzjoni jirrizultaw mir-rikors guramentat (ara d-decizzjoni ta` din il-Qorti diversament presjeduta tat-30 ta` Jannar 2003 fil-kawza "Capua Palace Limited vs Boris Arcidiacono").

...omissis...

V. L-azzjoni ta` rivendika

Fl-azzjoni ta` rivendika, l-elementi essenzjali ta` l-azzjoni huma t-talba ghal dikjarazzjoni ta` dominju jew proprjeta` tal-persuna li tipprova l-azzjoni, u talba sabiex il-konvenut possessor jaghti lura l-pussess ta` l-proprjeta` lil min jeżercita l-azzjoni.

...omissis...

Dak li johrog kjarament mill-gurisprudenza citata huwa li fil-kawza ta` rivendika ghandu jintalab : a) li jigi dikjarat li l-attur huwa sid tal-proprjeta` in kwistjoni ; u b) li l-konvenut ikun qed jippossjedi dik il-proprjeta`. Jekk ikun hemm bdil fit-talbiet, il-kawza ma tibqax azzjoni ta` rivendika.

VI. L-azzjoni tal-lum

...omissis...

Din tal-lum hija kawza ta` zgumbrament, mhux ta` rivendika.

Dan il-fatt huwa evidenti wkoll mill-eccezzjonijiet li nghataw mill-konvenut fil-mertu.

Il-parametri li qeghdu l-atturi ghall-azzjoni taghhom ma jistghux jigu assocjati mal-azzjoni ta` rivendika izda mal-azzjoni ta` zgumbrament. Ghalhekk l-oneru tal-prova jispetta lill-atturi sal-grad tal-probabilita`.

VII. Il-prova tat-titolu

...omissis...

In succint, jista` jinghad illi bhal fil-kaz ta` kull azzjoni ohra, l-attur li jippromwovi azzjoni ta` zgumbrament ghandu jipprova l-interess guridiku tieghu. Ghalhekk ghandu jipprova li huwa s-sid tal-proprjeta` in kwistjoni u li ghalhekk ghandu l-jedd li jitlob it-tkeccija tal-persuna li tkun qeghda tokkupa l-proprjeta` minghajr titolu validu fil-ligi. Fin-nuqqas l-azzjoni ma tkunx tista` tirnexxi.

VIII. Il-kaz tal-lum

Fil-kaz tal-lum, il-Qorti hija sodisfatta li l-atturi ghamlu l-prova tat-titolu taghhom ghall-art in kwistjoni.

L-atturi pprezentaw kopja tal-kuntratt ta` l-akkwist ta` l-art flimkien ma` pjanta li kienet annessa mal-kuntratt. Il-kuntratt kien ippubblikat min-Nutar Dottor Gerard Spiteri Maempel fis-26 ta` Gunju 1987 (fol 16 sa fol 21).

Fl-ewwel rapport tieghu, il-perit tekniku rrelata fis-sens illi l-pitch tal-football kien qed jokkupa 135 metri kwadri mill-art li l-konfigurazzjoni taghha hija ndikata fil-pjanta annessa mal-kuntratt tal-atturi.

Fit-tieni rapport tieghu, il-perit tekniku kkonferma l-konkluzjoni tal-ewwel rapport, din id-darba kkorrorat minn surveyor (ara fol 105 u 199).

Il-perit tekniku pprepara pjanta mmarkata Dok C fejn indika li l-partijiet murija bil-blu u bl-orangjo huma art li tappartjeni lill-atturi.

Tajjeb jinghad ukoll li anke Charles Camilleri (mid-Dipartiment tat-Tmexxija ta' l-Artijiet) xehed u pprezenta pjanta fejn indika li l-art mertu ta' din il-kawza kienet proprjeta' tal-privat u mhux tal-Gvern (fol 105).

Inoltre Cleavon Vella, Assistent Direttur – Devoluzzjonijiet – Dipartiment tal-Gvern Lokali – ikkonferma li l-art mertu tal-kawza, u 24 indikata bl-isfar fuq il-pjanta a fol 127, ma kinitx allokata lill-Kunsill Lokali ta' Hal-Qormi.

Min-naha tieghu, anke l-Kunsill Malta ghall-Isport ukoll ipprezenta pjanta mar-risposta guramentata a fol 199 fejn, skont il-Kunsill, jirrizulta li l-art li kienet trasferita lilu ma kinitx tikkomprensi jew tinvolvi l-art mertu ta' din il-kawza. Dan ifisser illi anke l-Kunsill mhuwiex jichad il-fondatezza tal-istanza attrici.

L-assjem ta' fatti u cirkostanzi ppruvati juri li l-art in kwistjoni hija proprjeta' ta' l-atturi.

Ghalhekk qeghda tastjeni milli tiehu konjizzjoni ulterjuri tas-sitt (6) eccezzjoni tal-konvenuti, it-tieni (2) eccezzjoni ta' l-Awtorita' ta' l-Artijiet, u l-hames (5) eccezzjoni ta' SportMalta stante li l-atturi ghamlu l-prova tat-titolu taghom ghall-art in kwistjoni.

Fit-tielet (3) eccezzjoni, l-Awtorita' ta' l-Artijiet teccepixxi li l-art kollha indikata mill-atturi ma tista' qatt tkun ikkunsidrata bhala proprjeta' tal-atturi billi dawn kellhom l-obbligu li jaghtu parti minnha ghall-formazzjoni ta' triq pubblika u skedata mill-MEPA.

Din il-Qorti tghid illi quddiemha ghandha biss talba ghal zgumbrament.

Ma tressqux provi dwar id-daqs ta' art li kellha sservi bhala kontribuzzjoni. Hemm imbaghad il-posizzjoni li hadet l-Awtorita' fl-udjenza tat-3 ta' Lulju 2017 fejn fis-sostanza ma baqghetx tinsisti fuq il-kwistjoni tal-kontribuzzjoni fil-procediment tal-lum sabiex, jekk ikun il-kaz, tiehu azzjoni ad hoc fi procediment separat.

Il-Qorti qeghda tichad it-tielet (3) eccezzjoni tal-Awtorita' ta' l-Artijiet.

IX. Responsabbilita'

1. L-eccezzjonijiet

Il-konvenuti ddefendew l-pozizzjoni tal-kunsill lokali ta' Hal-Qormi billi bis-seba' (7) eccezzjoni, sostna li kien qieghed jamministra l-art mertu tal-kawza ghan-nom tal-Gvern Centrali, tant li talab (u kiseb) il-kjamata fil-kawza tal-Kummissarju tal-Artijiet (illum l-Awtorita' tal-Artijiet).

Fit-tmien (8) eccezzjoni mbaghad il-kunsill lokali eccepixxa illi x-xoghol ta' amministrazzjoni tal-art de qua dejjem twettaq, bl-approvazzjoni tal-Gvern Centrali.

Kompla fid-disa' (9) eccezzjoni jigi eccepit illi l-ewwel xogholijiet fl-art mertu ta' din il-kawza saru mill-Gvern Centrali qabel saret il-ligi tal-Kunsilli Lokali.

Fl-ghaxar (10) eccezzjoni, kien eccepit illi l-kunsill lokali nghata l-inkarigu tal-amministrazzjoni mid-Dipartiment tal-Agricoltura, u diversi xogholijiet saru mid-Dipartiment tal-Ambjent.

Il-Kummissarju tal-Artijiet (illum l-Awtorita` ta` l-Artijiet) eccepixxa fl-ewwel (1) eccezzjoni illi la jipposedi, la jamministra, la jokkupa u lanqas b` xi mod iehor ippermetta lil terzi l-uzu, okkupazzjoni, titolu jew amministrazzjoni ta` l-art in kwistjoni. Ghalhekk kellu jigi liberat mill-osservanza tal-gudizzju.

Fir-raba` (4) eccezzjoni kien eccepit illi apparti l-intimat li ezegwixxa xi xogholijiet fl-art in kwistjoni, Transport Malta u l-Kunsill Malti ghall-Isport ghandhom interess dirett u possibilment qed jokkupaw u/jew jamministraw l-istess art.

Il-Kunsill Malti ghall-Isport (illum SportMalta) iddefenda l-posizzjoni tieghu bir-raba` (4) eccezzjoni fejn eccepixxa li ma kienx il-legittimu kontradittur tal;-atturi, stante li ma kellu l-ebda jedd u/jew obbligu qua sid, possessor u/jew amministratur fuq is-sit mertu ta` din il-kawza.

2. Risultanzi

a) Il-Kunsill Malti ghall-Isport (illum SportMalta)

Mar-risposta guramentata, il-Kunsill Malti ghall-Isport ipprezenta kopja tal-Avviz Legali 33 tal-2013 (fol 198 u 19).

Fl-Art 4 tal-Avviz Legali, hemm indikata bl-ahmar fuq il-pjanta annessa mal-Avviz Legali l-art li kienet trasferita lill-Kunsill Malti ghall-Isport.

In segwitu. Il-Kunsill alloka l-art lill-Qormi F.C. ghal skopijiet sportivi.

Madanakollu, is-sit mertu tal-kawza tal-lum mhuwiex dak li jirreferi ghalih l-Avviz Legali 33 tal-2013. Fil-fatt huwa sit li jinsab adjacenti ghall-art li kienet allokata lill-Qormi F.C. kif jirrizulta mir-relazzjoni tal-perit tekniku.

Ghalhekk tassew illi l-Kunsill Malti ghall-Isport mhuwiex legittimu kontradittur tal-atturi peress li l-art mertu ta` din il-kawza qatt ma kienet fil-pussess tal-Kunsill, kontra dak li sostna l-Kummissarju tal-Artijiet.

Il-Qorti tikkondividi l-fehma tal-Kunsill Malti ghall-Isport (illum SportMalta) kif espressa fin-nota ta` sottomissjonijiet tieghu fis-sens li SportMalta ghaddiet lill-kunsill lokali ta` Hal-Qormi dik l-art biss li giet mghoddija lilha.

Minn imkien ma rrizulta li SportMalta hadet xi art ohra jew li ghaddiet lill-kunsill lokali aktar art minn dik li nghatat lilha.

Tajjeb jinghad illi fiz-zmien indikat mill-atturi bhala dak li fih kienu spussessati mill-art, il-Kunsill Malti ghall-Isport ma kienx ghadu nghata l-art adjacenti ghall-art tal-atturi u cioe` fl-2013.

b) Il-Kummissarju tal-Artijiet (illum l-Awtorita` tal-Artijiet)

Il-kunsill lokali ta` Hal-Qormi ddefenda l-posizzjoni tieghu billi sostna li r-rwol tieghu kien dak biss ta` amministratur ta` art devoluta mill-Gvern. Kien

ghalhekk illi talab (u kiseb) il-kjamata fil-kawza tal-Kummissarju tal-Artijiet.

Dan premiss, mill-assjem tal-provi, irrizulta li l-Kummissarju tal-Artijiet qatt ma ressaq pretensjonijiet dwar l-art in ezami. Anzi sahaq illi l-art ma kinetx proprjeta` tal-Gvern. La qatt ma kien fil-pussess ta` l-art, la qatt amministraha, la ppermetta l-uzu lil terzi, jew xort`ohra. Fi kliem semplici : qatt ma kellu x`jaqsam mal-art mertu ta` din il-kawza.

Accertati l-fatti, il-Kummissarju tal-Artijiet (illum l-Awtorita` tal-Artijiet) ma jistax jigi ordnat jizgombra mill-art tal-atturi, peress li qatt ma kien fil-pussess tal-art.

c) Il-Kunsill Lokali ta` Hal Qormi.

Irrizulta illi d-Dipartiment ta` l-Artijiet - sa mit-18 ta` Frar 2002 - informa lill-kunsill lokali ta` Hal Qormi illi jekk ried art ghal ground zghir tal-futbol, kellu jaghmel talba tramite d-Dipartiment tal-Gvern Lokali. L-art li l-kunsill lokali applika fuqha kienet in parti tal-Gvern u in parti tal-privat. Minkejja dan, irrizulta li ma kienx hemm devoluzzjoni ta` l-art in kwistjoni a favur tal-kunsill lokali konvenut.

Il-Qorti m`ghandhiex provi li l-kunsill lokali ta` Hal Qormi kien biss qieghed jamministra l-art mertu tal-kawza ghan-nom u bl-approvazzjoni tal-Gvern Centrali, hekk kif allega (bla ma pprova) l-kunsill. Lanqas ma ressaq provi korraborati minn rapprezentanti tad-Dipartiment ta` l-Agrikoltura jew mid-Dipartiment ta` l-Ambjent li kienu d-dipartimenti li suppost taw lill-kunsill l-amministrazzjoni ta` l-art, hekk kif allegat fl-ghaxar (10) eccezzjoni.

Dak li rrizulta mix-xhieda tas-Segretarju Ezekuttiv, huwa li kemm il-parti tal-grawnd li qabel kienet gnien kif ukoll il-parti tat-triq li wkoll taqa' f` din l-istess art in ezami, kienet qed tigi mantenuta mill-istess kunsill lokali.

Jinghad ukoll li minn qari tad-decizjoni esebita a fol 63 sa 78 tal-process, li l-element tal-pussess ta' l-art de qua mill-kunsill lokali konvenut kien ippruvat.

Fil-fehma ta' l-Qorti, ghal kull ma gara fil-kaz tal-lum ma jahtu hadd hlief il-konvenuti. Ta` dan il-kunsill lokali ta` Hal-Qormi ghandu jgorr il-konsegwenzi.

Decide

Ghar-ragunijiet kollha premissi, il-Qorti qeghda tipprovdi dwar it-talbiet tal-atturi, dwar l-eccezzjonijiet tal-konvenuti li baqghu mhux decizi bis-sentenza taghha tat-30 ta` Settembru 2014, u dwar l-eccezzjonijiet tal-kjamati fil-kawzi, billi taqta` u tiddeciedi hekk :-

Tastjeni milli tiehu konjizzjoni ulterjuri tas-sitt (6) eccezzjoni tal-konvenuti, stante illi l-atturi ghamlu l-prova tat-titolu taghhom ghall-art in kwistjoni.

Tichad is-seba` (7), it-tmien (8), id-disa` (9) u l-ghaxar (10) l-eccezzjonijiet tal-konvenuti.

Tastjeni milli tiehu konjizzjoni ulterjuri tal-hames (5) eccezzjoni tal-

kjamat fil-kawza SportMalta, stante illi l-atturi ghamlu l-prova tat-titolu taghhom għall-art in kwistjoni.

Tichad l-ewwel (1), it-tieni (2) u t-tielet (3) eccezzjonijiet tal-kjamat fil-kawza SportMalta. Tilqa` r-raba` (4) eccezzjoni tal-kjamat fil-kawza SportMalta.

Tastjeni milli tiehu konjizzjoni ulterjuri tat-tieni (2) eccezzjoni tal-kjamata fil-kawza Awtorita` tal-Artijiet, stante illi l-atturi ghamlu l-prova tat-titolu taghhom għall-art in kwistjoni.

Tichad it-tielet (3) u r-raba` (4) eccezzjonijiet tal-kjamata fil-kawza Awtorita` tal-Artijiet.

Tilqa` l-ewwel (1) eccezzjoni tal-kjamata fil-kawza Awtorita` tal-Artijiet.

Riferibbilment għat-talba tal-atturi numerata wiehed (1), tordna l-izgumbrament tal-konvenuti Sindku u Segretarju Ezekuttiv, bhala rapprezentanti tal-Kunsill Lokali Qormi, mill-art li tinsab delineata bil-kuluri blu u orangjo fil-pjanta Dok C – Dettall ZZ – li pprezenta l-perit tekniku Perit Valerio Schembri u li tinsab esebita a fol 250 tal-process.

Riferibbilment għall-istess talba tal-atturi, tordna lill-konvenuti Sindku u Segretarju Ezekuttiv, bhala rapprezentanti tal-Kunsill Lokali Qormi, sabiex sa zmien tlitt (3) xhur mil-lum, inehhu kull haga – mobbli jew immobbli – mill-art indikata skont il-paragrafu ta` qabel.

Tordna lill-konvenuti Sindku u Segretarju Ezekuttiv, bhala rapprezentanti tal-Kunsill Lokali Qormi, sabiex ihallsu l-ispejjez kollha ta` din il-kawza, inkluzi dawk tas-sentenza li tat fit-30 ta` Settembru 2014.”

RIKORS TAL-APPELL tas-Sindku u s-Segretarju tal-Kunsill Lokali,

Qormi (15.11.2017)

5. Il-Kunsill appellant jilmenta li l-Ewwel Qorti naqset milli tevalwa l-provi miġjuba quddiemha u jsostni li dan wassal għal deċiżjoni ngusta fil-konfront tiegħu. Huwa bażikament jenfasizza s-segwent i punti:

- L-art in kwistjoni (li parti minnha tiffurma parti mill-grawnd tal-futbol u l-parti l-oħra tintuża bħala triq) qatt ma ġiet esproprjata

mill-Gvern (ara xhieda Peter Mamo, Kummissarju Artijiet) jew b'xi mod devoluta lill-Kunsill Lokali;

- Il-Kunsill Lokali qatt ma vvanta titolu fuqha iżda qiegħed biss jamministraha;
- Kwantu għall-parti li tintuża bħala triq, “xi ħadd” mhux magħruf kien iffurmaha bħala triq (ara xhieda Charles Camilleri, Dip. Artijiet);
- Ma kienx il-Kunsill li ffurmaha – mhix fis-setgħa tiegħu li jiffirma t-toroq);
- Mir-records tal-Kunsill (ara affidavit Kenneth Brincat, Seg. Eżekuttiv tal-Kunsill) il-formazzjoni ta' din l-art bħala triq kienet saret qabel ma gie ffurmat il-Kunsill Lokali;
- Il-Kunsill Lokali għandu l-obbligu li jjeħu ħsieb il-manutenzjoni ta' kull triq;
- Kwantu għall-parti li tiffirma parti mill-grawnd, din kienet oriġinarjament inbniet fi ġnien mid-Dipartiment tal-Agricoltura (ara affidavit Kenneth Brincat, Seg. Eżekuttiv tal-Kunsill);

- L-amministrazzjoni u manutenzjoni ta' ġonna kienu għaddew lill-Kunsilli Lokali fl-1995, għalhekk kien wara li nbena l-ġnien mid-Dipartiment tal-Agrikoltura li l-amministrazzjoni tal-istess għaddiet lill-Kunsill.

6. Jilmenta li nżamm responsabbli talli kien iwettaq dmiru u jamministra art li spiċċat tintuża pubblikament minħabba aġir ta' entitatġiet u persuni injoti oħra. Isostni li bl-ebda mod ma mar oltre l-funzjonijiet tiegħu.

RISPOSTA tal-kjamat fil-kawża SportMalta (07.12.2017):

7. SportMalta wieġeb biex jgħid li s-sentenza appellata hija korretta, ġusta, u timmerita konferma in kwantu nstab li ma kienx il-leġittimu kontradittur.

RISPOSTA tal-kjamata fil-kawża l-Awtorità tal-Artijiet (14.12.2017):

8. L-Awtorità tal-Artijiet issottomettiet li din il-Qorti tal-Appell m'għandu jkollha l-ebda diffikultà biex tikkonferma s-sentenza appellata, wara li tat ir-raġunijiet tagħha fir-rigward.

RISPOSTA tal-atturi Magri (15.12.2017):

9. L-atturi wkoll isostnu li s-sentenza hija ġusta. Jikkumentaw li minkejja li l-Kunsill Lokali beda jivvinta kġamat in kawża wara l-ieħor, dak li sar kien sar mill-Kunsill Lokali u baqa' responsabbiltà tiegħu. Jenfasizzaw li l-Kummissarju tal-Artijiet ċaħad li l-art in kwistjoni hija tal-Gvern.

L-ART IN KWISTJONI:

Estratt mill-pjanta DOK C redatta mill-perit tekniku, fol 250

10. L-art in kwistjoni ġiet identifikata mill-perit tekniku fuq il-pjanta **Dok C** bħala dik immarkata bil-blu u bl-orangjo. Kif wieħed jista jara fuq l-

imsemmija pjanta, il-parti ndikata bil-kulur blu tiffirma parti mill-grawnd tal-futbol filwaqt li l-parti ndikata bil-kulur oranġjo hija l-parti tat-triq.

11. Charles Camilleri mid-Dipartiment tal-Artijiet fix-xhieda tiegħu tat-22 ta' Marzu 2012 xehed li d-Dipartiment tal-Artijiet f'Ġunju 2001 kien irċieva informazzjoni li kienet se ssir applikazzjoni biex isir grawnd tal-futbol żgħir. Qal li wara li inħareġ il-permess f'Settembru 2001, id-Dipartiment tal-Artijiet kiteb lill-Kunsill Lokali fit-18 ta' Frar 2002 u nfurmah *"biex jagħmlu talba jekk iriduha din l-art through il-local councils department"*.

Estratt mill-pjanta Dok LANDS1 (fol 105) ipprezentata minn Charles Camilleri (mid-Dipartiment tal-Artijiet) fix-xhieda tiegħu tat-22.03.2012

12. Ix-xhud Camilleri ppreženta **Dok LANDS1** u spjega li fejn hu mmarkat bl-isfar huwa tal-Gvern u *"Dak li hu delineat bl-aħmar huwa l-iżvilupp propost mill-Kunsill Lokali ta' Ħal Qormi"*. Waqt ix-xhieda tiegħu

huwa mmarka bl-iswed fejn fil-fatt hija art privata, u jgħid li aktarx hija tal-attur, iżda żgur mhux tal-Gvern. Huwa wkoll indika bil-*highlighter* oranġjo il-parti li hija wkoll privata, fejn tinsab it-triq.

13. Peter Mamo (Kummissarju tal-Artijiet) fix-xhieda tiegħu tad-19 ta' Frar 2015 xehed li l-art in kwistjoni "*mhijiex tal-Gvern*" u li "*sa llum ma saritx talba għall-espropriu, iżda għadda għal widnejja illi hemm proċess għaddej biex il-flus jiġu depożitati biex isir l-espropriu*".

KUNSIDERAZZJONIJIET TA' DIN IL-QORTI:

14. L-Ewwel Qorti rriżultatla li l-art in kwistjoni, fil-pussess¹ tal-Kunsill Lokali, hija fil-fatt tal-atturi u qatt ma ġiet devoluta favur il-Kunsill Lokali. Irriteniet li l-Kunsill Lokali ma ppruvax li kien qed jamministra l-art għannom u bl-approvazzjoni tal-Gvern Ċentrali, u li lanqas ma ressaq provi korroborati dwar l-allegat inkarigu ta' amministrazzjoni mogħti lilu. Ikkonkludiet li għal kull ma ġara fil-każ tal-lum ma jaħti hadd ħlief il-Kunsill Lokali u li għalhekk għandu jgħorr il-konsegwenzi.

¹ (i) kwantu għall-parti mmarkata bil-blu din effettivament tiffirma parti mill-grawnd tal-futbol;
(ii) kwantu għall-parti mmarkata bl-oranġjo (li tintuża bħala triq) hemm addirittura sentenza rigwardanti azzjoni ta' spoll fil-kawża fl-ismijiet "*Is-Sindku u s-Segretarju Eżekuttiv tal-Kunsill Lokali ta' Fhal Qormi v. Paul Magri*", (959/2008) deċiża mill-Qorti tal-Appell fl-24.06.2011 (kopja esebita a fol 63-78), fejn ġie ritenut li l-Kunsill Lokali ta' Fhal Qormi pprova l-element tal-pussess fuq tali triq (li Paul Magri – attur fil-kawża tal-lum - kien għalaqha billi bena ħitan).

15. Il-Kunsill appellant mhux qed jikkontesta li l-art fil-fatt hija tal-atturi u lanqas ma qiegħed jivvanta xi titolu fuqha. Huwa però jikkontesta li kellu jinstab responsabbli għas-sempliċi fatt li qed jamministraha.

16. Kwantu għal dik il-parti li qed tintuża bħala triq (il-parti mmarkata bl-oranġjo fuq il-pjanta tal-perit tekniku **Dok C**) jargumenta li din ġiet iffurmata bħala triq minn persuna/i mhux magħrufa, u dan qabel ma ġie fformat il-Kunsill Lokali. Jenfasizza li bħala Kunsill Lokali għandu l-obbligu li jieħu ħsieb il-manutenzjoni tagħha. F'dan ir-rigward irrefera għall-Artikolu 33 tal-Att Dwar il-Kunsilli Lokali (Kap 363) moqri konguntemment mal-Artikolu 2.

17. Din il-Qorti tosserva però li l-Kunsill Lokali qatt ma qajjem tali difiża bħala eċċezzjoni fir-risposta ġuramentata tiegħu. Fil-fatt il-kelma “triq” lanqas biss tissemma fir-risposta ġuramentata tiegħu. L-eċċezzjonijiet tal-Kunsill Lokali rigwardanti l-mertu fil-fatt huma f'dan is-sens:

- (7) li huwa qed jamministra l-art in kwistjoni għan-nom tal-gvern ċentrali;
- (8) li huwa dejjem wettaq ix-xogħlijiet bl-approvazzjoni tal-gvern ċentrali;

- (9) li l-ewwel xogħlijiet li saru fuq l-art in kwistjoni saru mill-gvern ċentrali qabel ma għaddiet il-liġi tal-Kunsilli Lokali;
- (10) li ngħata l-inkarigu tal-amministrazzjoni mid-Dipartiment tal-Agricoltura u li diversi xogħlijiet saru mid-Dipartiment tal-Ambjent.

18. Għaldaqstant l-aggravju tal-Kunsill Lokali għal dak li jirrigwarda l-parti mmarkata bl-oranġjo fuq il-pjanta tal-perit tekniku **Dok C** ma hija xejn għajr eċċezzjoni ġdida u bħala tali din il-Qorti mhix ser tikkunsidraha.

19. Kwantu għal dik il-parti tal-art li tiffirma parti mill-grawnd tal-futbol (il-parti mmarkata bil-blu fuq il-pjanta tal-perit tekniku **Dok C**), il-Kunsill appellant jenfasizza li din kienet oriġinarjament inbniet fi ġnien mid-Dipartiment tal-Agricoltura u li l-amministrazzjoni tagħha imbagħad għaddiet f'idejh.

20. Jagħmel referenza għad-dokument **Dok C/Dok PF3** li ġie ppreżentat minn Pio Farrugia (rappreżentant tad-Dipartiment tal-Gvern Lokali) waqt ix-xhieda tiegħu. Dan id-dokument (intitolat "*Ġonna Pubbliċi fil-Kunsilli Lokali/ Malta Majjistral/Rapport ta' Spezzjonijiet*") fil-fatt jindika li fl-10 ta' Ottubru 2000 saret spezzjoni ta' diversi ġonna nkluż tal-ġnien

ta' "*Ħdejn iċ-ċimiterju*"² fejn ġie osservat li "*l-aċċessorji tal-logħob ġew żarmati, ċnut maqluġħ, ħamrija u ġnien żdingati*", u li fl-20 ta' Diċembru 2000 saret spezzjoni oħra tal-istess ġonna nkluż tal-ġnien ta' "*Ħdejn iċ-ċimiterju*" fejn ġie osservat li s-sit kien "*taħt kostruzzjoni*". Il-Kunsill appellant jargumenta li kien wara li nbena l-ġnien mid-Dipartiment tal-Agricoltura "*li l-amministrazzjoni tal-istess għadda lill-Kunsill appellant u dan kif jidher mid-dokumenti eżibiti bħala **Dok C***". Iżda dan id-**Dok C** fih innifsu ma jistax jitqies bħala prova li huwa "*ingħata l-inkarigu tal-amministrazzjoni mid-Dipartiment tal-Agricoltura*" kif jallega fl-għaxar (10) eċċezzjoni tiegħu. Kif anke osservat l-Ewwel Qorti, il-Kunsill Lokali ma ressaq l-ebda rappreżentant mid-Dipartiment tal-Agricoltura biex jipprova din l-allegazzjoni tiegħu.

21. Fid-dawl ta' dan kollu din il-Qorti għalhekk issib li l-aggravju tal-Kunsill Lokali għal dak li jirrigwarda l-parti mmarkata bil-blu fuq il-pjanta tal-perit tekniku **Dok C** hija wkoll infondata.

DECIDE

22. Għal dawn il-motivi din il-Qorti qiegħda tiċhad l-appell tas-Sindku u s-Segretarju Eżekuttiv tal-Kunsill Lokali Qormi u tikkonferma s-sentenza appellata.

² Dan jidher li huwa l-post fejn illum jinsab il-grawnd, stante li fuq il-pjanta tal-perit tekniku hemm indikat ċimiterju biswit il-grawnd

23. L-ispejjeż għandhom jitħallsu mill-istess Sindku u Segretarju Eżekuttiv tal-Kunsill Lokali Qormi.

Mark Chetcuti
Prim Imħallef

Joseph R. Micallef
Imħallef

Tonio Mallia
Imħallef

Deputat Reġistratur
gr